A PÁRTÜTÖK

EREDETI VIGJÁTÉK

három felvonásban

irta

KISFALUDI

KISFALUDY KÁROLY

PESTEN

TRATTNER JÁNOS TAMÁS'

betüivel's költségével.

1820

RÓZSAVÖLGYI ÉS TÁRSA

KIADÁSA

mintha'

szerencsésen éléste'

Courad bryula

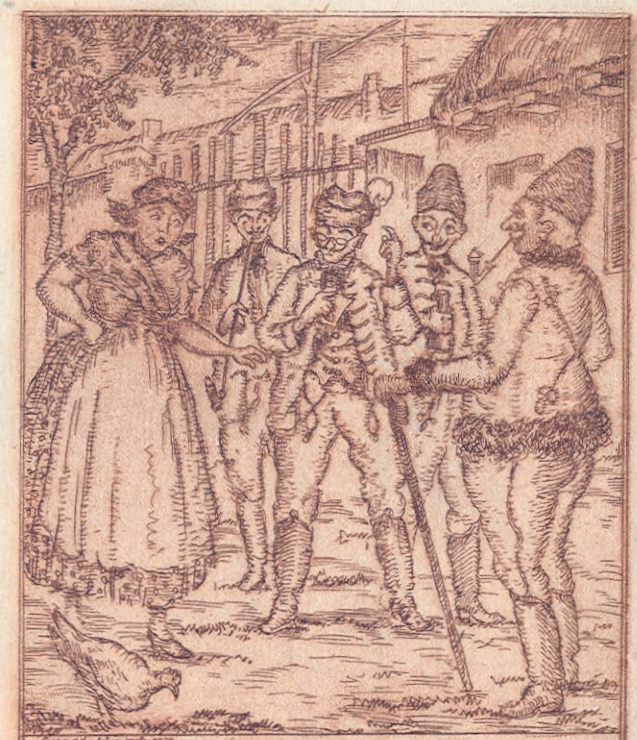

'és pártütés'

Courad bryula

„Érdemes Tanács!"

SZEMÉLLYEK:

HAJNALFY LÁSZLÓ, gazdag kereskedő.
ELEK, MILI, ROZI, } Testvére Gyermekei.
ELŐSDY, Hadnagy.
TÓHÁZY KÁROLY.
KÖRMÖSDY Tábla Biró.
ÖREG BIRÓ.
BIRÓNÉ.
NOTÁRIUS.
PALKÓ, a' fia.
KÁNTOR.
TÖRVÉNY BIRÓ.
KIS BIRÓ.
HELYSÉG KOVÁCSA.
JAKAB, Elősdy Inassa.
HAJNALFY Inassa.
HAJNALFY VENDÉGEI.
TANÁTSBÉLIEK.
HELYSÉG LAKÓI.

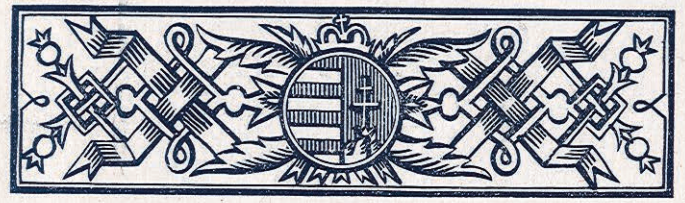

ELSŐ FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

(Hajnalfi lakása.)

HAJNALFI. (Egyedül belép.)
Hát igaz még is, hogy az ember tellyes nyugalmat nem talál, bár melly szegletébe vonúljon e' földnek, — ezen Helységben gondolám minden zavar nélkül folytatni éltemet — és im itt is háborgatnak szomszédim, rontják, rabolják értékemet, pedig azt sem tudják, melly szenvedély készteti őket, valóban tűrelmemet igen felcsavarják.

MÁSODIK JELENÉS.

(Inas, az előbbi.)

INAS. (Leveleket hoz.)

A' Pósta megérkezett, itt az újság, több levelekkel. (Általadja, és elmegyen.)

HAJNALFI. (Egyedűl a' leveleket fel bontja.) Üdvözlő levelek nevem napjára — sok szerencse kivánás. (Félre teszi.) Eh! elévölt szokás, nem kapok rajta. A' jó akaróm úgy is mindenkor jót kíván, a' rosznak tsak puszta szokás. (Más írást felvesz.) Újság! vallyon mi történik a' Világban, miólta elvonúltam tőle, tsak Hazám érdekel. (Olvas.) „A' nemzeti szinjátszó Társaság több helyeken már tartós lábra kapott, és avval a' reménynyel kecsegtet, hogy ezen nemes igyekezet Hazámban elterjedvén, ezen nemesebb részét a' szép mesterségeknek nemzetünk is méltánylani fogja." — Hálá az Ég Urának! hát azt is megértem, hogy édes honnyi nyelvünk újra fel diszlik, a' Magyar is szelídebb éleményeknek helyt adván bé fogadja az örömet lehellő Helicon szüzeit — ez a' hir egészen fel vidámít.

HARMADIK JELENÉS.

(Elek, az előbbi.)

ELEK.

Kedves Bátyám! olly magányosan, örvendek, hogy szeméből valami titkos öröm szikrázik.

HAJNALFI.

Ki ne örülne ki Hazáját szereti, a' kiben ez a' szent érzés még ki nem halt. Olvasd. (Által adja az Újságot Eleknek ki azt által futja.) Nem de méltó ok az örömre?

ELEK.

Kellemetes újság!

HAJNALFI.

Öcsém elő megyünk! akár mit kiáltoznak ellenségink; elő megyünk, ellenekre a' sok elfajultaknak —

ELEK.

A' világosodásnak, és a' nyelv tisztulásának leg első lépése, hálá azon jó Hazafiaknak, kik fáradhatatlan dolgoznak.

HAJNALFI.

Nem az únalom, nem az üdő elölése végett örvendek ezen intézetnek, mert a' lelkes ember, úgy is mindenkor elég magának, és az üres szivűt, a' leg szebb Theátrom se mulatja, — de nemzetnek csinosodása, a' nyelvnek pallérozása terjed el általa. Minden nemzet megörökíti Hőseit, és az utóbbi világnak tetteiket elő adja, — tsak mi maradnánk hátra? — Hány nagy Királyokkal, hány világ ismérte Vitézekkel bővelkedik történetünk, és nem volna ecsetünk azokat festeni? — nem volna elég erőnk, azokat sirjokból fel szólítni, —

ELEK.

Mint elragadtatik édes Bátyám.

HAJNALFI.

A' szív lángol, és szemem vígan a' jövendőség idomjait nézi, — már bátran kiáltani merem. — Élő megyünk. Öcsém! ma nevem napján szebb öröm nem érhetett volna, — szinte elfelejtem, hogy hátra maradt ifjúságom, és ezen napot már 52-er számlálom. Add ide az Újságot, (Elek néki adja.) így ha rosz kedvem lesz, ha az irígység rágalmazás, nevemet tapossa, akkor ezt olvasom, és fel vidulok. Óh ha minden ember úgy tekintené azon intézetet, ha becsét, érdemét, úgy által látná, (Sohajtózva) eddig — —

ELEK.

Eddig nem kellene titkos irigységgel másokra néznünk, és hátra maradásunkot pirúlva vallanunk. Én is majd

a' kettős öröm között elfelejtem miért jöttem, — Édes Bátyám én —

HAJNALFI.

Elég fiam — tudom mindenkor jót kivánsz,

ELEK.

És igaz hálával vagyok annyi jó teményéért.

HAJNALFI.

Mindeddig érdemes voltál reá — sőt áldom a' szerencsét, melly engemet azon karba helyheztetett, hogy jót tehettem veletek —

ELEK. (Érzeménnyel.)

Jó Bátyám.

NEGYEDIK JELENÉS.

(Mili, Rozi és az előbbiek.)

MILI.

Édes Bácsi! minthogy —

ROZI.

Neve napját szerencséssen elérte —

MILI.

Tehát mi is hálaadó szívvel, —

HAJNALFI.

Jó van kedves Leányaim — köszönöm — hát semmi kéréstek sincs?

ELEK.

Atyai szorgalommal mindenről gondoskodott a' mi csak szükséges.

HAJNALFI.

A' mai napot vígan szeretném tölteni, kit hozassak ki a' városból? Ti halgattok leányok?

ROZI.

A' kit tetszik —

HAJNALFI.

Hát Mili?

MILI.

Én — én nem tudom.

HAJNALFI.

Az öreg Majort?

MILI. (Félre.)

Az öreget — —

HAJNALFI.

Vagy a' Doctort?

ROZI. (Félre.)

A' Doctort —

HAJNALFI.

Látom nem akartok szólni tehát hozassatok ki a' kit akartok.

MILI.

Édes kedves Bácsi!

ROZI.

Mely felséges gondolat!

HAJNALFI.

Most a' kertbe megyek, hallom a' szomszédok megint minden oltványimat lerontották —

MILI.

Azok a' rosz emberek.

ELEK.

Én lesre megyek, és ha valamellyiket rajta kapom, — tehát — —

HAJNALFI.

Legyünk békén — majd megúnják azt is, ha látják hogy nem bosszonkodom érte — majd meg másúlnak ha egyszer megismernek.

ELEK.

Bátyám jóságával új fegyvert ád kezekbe —

HAJNALFI.

Én a' békét szeretem, gyűlölöm a' perlenkedést. Édes gyermekim! a' mai nap tehát egésszen kénnyetekre van bizva — kiki úgy, és avval mulassa magát, a' kivel, és hogyan tetszik. (El.)

ELEK.

Melly kegyes erántunk, — én előre örvendek, hogy mi is neki ma kis váratlan örömet csinálhatunk. Mili! Rozi! tudjátok e' már Rollétokat?

MILI.

Én tudom.

ROZI.

Minden hiba nélkül.

ELEK.

Az jó — de meg nem foghatom hogy Barátim még most se irtak.

MILI.

Magok jönnek levél helyett.

ROZI.

Okosabb is —

ELEK.

ELEK.

De némelly okokra nézve szerettem volna tudni szándékokat, hogy ma estve fel ne akadnánk — a' Hadnagy — —

MILI. (Hirtelen.)

Az eljön; bizonyosan eljön; ha törik szakad.

ROZI.

Károly el nem marad ha mindjárt a' világ fel fordúl.

ELEK.

Úgy? látom a' sziv igen kész a' jövendőlésre, hát megnyughatom?

MILI.

Tellyesen.

ELEK.

Azt írtam nékik, hogy estve felé jöjjenek, és a' kert falon szökjenek házunkba, ne hogy Bátyánk őket megsajdítsa. Ti várjátok őket, és egyenesen a' nagy szobába vezessétek.

MILI.

Előre örülök mint néz, mint mosolyog majd a' Bácsi —

ELEK. (Enyelegve.)

Mili! mit gondolsz? a' Hadnagy igyen természetesen játsza majd a' szerelmest

B.

MILI. (Elfordúl.)

Bátyám!

ELEK.

Semmi az — mind szegény bűnösök vagyunk; de most jertek készítsük a' Játékszint, hogy útóbb ne keljen bajlódni — de okosan leányok, senki észre ne vegyen.

ÖTÖDIK JELENÉS.

(Hajnalfi, az előbbiek.)

HAJNALFI.

Gyermekek! hol van a' nagy szoba kúlcsa? nem találom sehol, az ablak táblák is be vannak zárva.

MILI. (Félre.)

Szépen vagyunk —

ELEK. (Félre.)

De roszkor jött ez a' kérdés. (Hajnalfihoz.) Nem tudom — én — nem láttam, — nem halottam.

HAJNALFI.

A' kertből akarnék némely virágokat más egyébb szerszámokkal be rakatni, ne hogy azt is ellopják — hiszen a' szoba üres —

MILI.

Édes Bátyám! megvallom — de ne haragudjék — én a' kúlcsot elvesztettem.

HAJNALFI.

Semmi az édes leányom; a' lakatos majd fel zárja.

MILI.

Úgy de a' lakatos nints itt —

HAJNALFI.

Hová ment?

MILI. (Megszorulva.)

Megholt.

HAJNALFI.

Úgy? már akkor tsak ugyan nem jöhet — sajnálom a' szegényt, jo ember volt.

ELEK.

Talán a' kert házba is elálhatnának a' virágok egy két napig — míg — míg —

MILI.

Míg a' lakatos megjön.

HAJNALFI.

Előbb mondtad hogy megholt.

MILI.

Ah! ha más lakatos jön, azt akarám mondani.

HAJNALFI.

Nem bánom tehát ott is el álhat.

MILI. (Félre.)

Hálá Istennek!

HAJNALFI.

Jer Elek — rakjuk el a' virágokat.

ELEK.

Szivesen. (Elmennek.)

MILI.

Szükségből szabad hazudni.

ROZI.

Tsak használjon, és a' lakatos addig fel ne támadjon. (El mind a' ketten.)

HATODIK JELENÉS.

(Az öreg Biró háza előtt jobbra egy fekete tábla, mellyre mindenféle czédulák vannak ragasztva, balra a' kaloda áll.)

KIS BIRÓ. (Egyedül egy czédulát ragaszt a' Táblára, kevesé tántorog.)

Ez is meg van — nehéz hivatal az a' Biróság, magára se tud az ember vigyázni, és másra vigyázzon, hehe! — be jó bora van annak az öreg birónak, nem hijjában könnyen jut hozzá; köztünk szólván, tsak egy pintet ittam meg, kicsit még is fejembe ment.

HETEDIK JELENÉS.

(Kovács, az előbbi.)

KOVÁCS.

Jó napot kis biró.

KIS BIRÓ.

Servus komám!

KOVÁCS.

Mit csinál kend itt?

KIS BIRÓ.

Hivatalomba eljárok.

KOVÁCS.

Látom az egyenes állásról. — Komám egészségére vállyon.

KIS BIRÓ.

Köszönöm, servus. — De igazán olvassa kend ha nem hiszi, oda akasztottam a' Táblára.

KOVÁCS.

Könnyű olvasni, ha az ember a' betűket isméri. — Mi van benne?

KIS BIRÓ. (Fontosan.)

Az egyik czédulán az van: a' mai naptól fogva egy polgár se merje magát le inni.

KOVÁCS.

Ki tilthatja azt meg?

KIS BIRÓ.

Négy garas büntetés alatt.

KOVÁCS.

Különös!

KIS BIRÓ.

Komám nincs pénz a' Helység cassájában.

KOVÁCS.

És arra kend fog vigyázni?

KIS BIRÓ.

A' másikon a' limitatio van.

KOVÁCS.

Mindég limitálnak kentek, és mindég drágább lessz.

KIS BIRÓ.

Nem is azért van az hogy megtartsák, — csak hogy ott fügjön — — az ördög lenne biró, ha mindent az irás után kellene cselekedni.

NYOLCZADIK JELENÉS.

(Biróné, az előbbiek.)

BIRÓNÉ. (A' kis biróhoz.)

Volt kend Komám Asszonynál?

KIS BIRÓ.

Most sietek.

BIRÓNÉ.

Melly restség, melly tunyaság! azért fizeti kendet a' Helység, hogy engemet szolgáljon — tüstént mennyen kend, 's egyszersmind a' kissebbik Asszonyomat is tisztelem, és egy kis lúd tórra szivesen látom.

KIS BIRÓ.

Sietek. (Lassan el.)

BIRÓNÉ.

Sok baja van az embernek — mindég perelni kell; kendre is panaszom van kovács mester, már miólta kértem szenet, és még most se küldött kend.

KOVÁCS.

Mikor magamnak sincs.

BIRÓNÉ.

Semmi az — a' becsület tudó ember mindég az Elöljárót tekinti először, azután magát — érti kend?

KOVÁCS.

Ha lesz adok, — de most se szén, se munka, se pénz — ollyan az erszényem mint a' fúvom, egyikbe sincs szusz. — Isten kendel. (El.)

BIRÓNÉ. (Egyedül.)

Mint romlik a' világ! ezelőtt ha az öreg biró valamire pillantott, már avval megkinálták az emberek, most a' kérésre is allig adnak.

KILENCZEDIK JELENÉS.

(Öreg biró, az előbbi.)

BIRÓNÉ.

Megjött kend? soká oda maradt.

ÖREG BIRÓ.

Az ember mulat, — de végez.

BIRÓNÉ.

Hát tsak keresztül vitte kend a' Tanácsban hogy a' helység majorját bírhatjuk?

ÖREG BIRÓ.

Szerencsésen — a' Tanács úgy végezte; minthogy én a' Helység javára fáradhatatlan dolgoztam, és ezen veszélyes időkben az öreg biróságot okossan viseltem,

tehát hálaadatosság jeléül a' majort holtomig birhatom, és használhatom. De Sári más újság is van, Biró maradtam megint.

BIRÓNÉ.

Senki se volt ellene?

ÖREG BIRÓ.

A' Templomattya sokat beszélt, és a' mint mások mondották igaza is volt; de le nyomtuk. Hanem a' Notáriusnak is kell valamit adnunk — érted? — mert — no — hiszen tudod — egyik kéz a' másikat mossa.

BIRÓNÉ.

Hiszem neki is valamit majd tsak találunk — no — most megelégszem kendel.

ÖREG BIRÓ.

Osztán Sári lelkem — egynéhány Tanácsbélinek áldomást igértem — talán csak megkellenék adni —

BIRÓNÉ.

Majd estvére — legalább ha valamellyik le issza magát, a' köz nép ne lássa, elkészítek én mindent. (Be a' házba.)

ÖREG BIRÓ. (Egyedül.)

Akár ki mit mond, ez az én feleségem derék egy Asszony, csintalan ugyan, többször jól lehord — de esze van — majd több mint nekem; miólta elvettem, melly jó megy biróságom, az előtt minden úntalan megkardlapoztak a' katona urak.

TIZEDIK JELENÉS.

(Notárius, az elöbbi.)

NOTÁRIUS.

Öreg biró Uram! etiamque kedves Komám Uram, hogy van kend?

ÖREG BIRÓ.

Jól — jól — csak a' sok gondok, tudja kend a' Helység rajtam fekszik.

NOTÁRIUS.

Hát tsak tűrhető — de nálam ad animam a' miséria be szállt.

ÖREG BIRÓ.

Hogy hogy?

NOTÁRIUS.

Az a' rosz fiam ezer galibát okoz.

ÖREG BIRÓ.

Pedig tudós fiú, már verseket is csinált, osztán fél tuczat iskolát eljárt.

NOTÁRIUS.

Feje jó van, tsak az Attyára ütött — osztán a' Philosophia mellett ugrált, ma holnap Doctor lett vólna; de korhel — gondolja el Komám Uram már szerelmes.

ÖREG BIRÓ.

Ne beszéljen.

NOTÁRIUS.

Ad animam szerelmes.

TIZENEGGYEDIK JELENÉS.

(Biróné, az elöbbiek.)

BIRÓNÉ. (Már az előtt halgatódzott, erre ki szalad.) Kibe — kibe Komám?

NOTÁRIUS.

Szolgája az Asszonynak, humillimus Komám Asszony.

BIRÓNÉ.

Kibe szerelmes?

NOTÁRIUS.

Instálom én nem — hanem a' fiam.

BIRÓNÉ.

Szólljon már Komám Uram, allig várom.

NOTÁRIUS.

Annak az Urnak abba a' nagy kő házba a' leányába — nem is — tudja Isten mitsodájába.

BIRÓNÉ.

Mentsen Isten! azok rossz emberek.

ÖREG BIRÓ.

Éj — éj Sári! ládd ezt még nem tudtuk.

NOTÁRIUS.

Ad animam ugyan van, — minden nap a' kert alá jár fütyülni, és furuglázni; most kaptam rajta.

BIRÓNÉ.

Az nem jó — azt ne engedje Komám Uram.

NOTÁRIUS.

Nem is szenvedem, most vettem a' dolgot kérdésre, és a' gyermek mindent megvallott.

BIRÓNÉ.

És mellyik tetszik neki?

NOTÁRIUS.

Maga se tudja — úgy tartom mindenik. De meg mondtam neki; hogy ha még egyszer oda megy, tehát ki töröm a' nyakát, osztán elűzöm házamból.

ÖREG BIRÓ.

Jó cselekszi Komám Uram, az ifjúságot meg kell zabolázni.

BIRÓNÉ.

És szivesen látják, halják őtet?

NOTÁRIUS.

Úgy vallja, hogy igen szeretik, mert ha meglátják felette nevetnek; el is hiszem, az ifjú szép — hozzám

hasonlít; de semmikép nem engedem, — — külömben a' Hajnalfi gazdag ember.

BIRÓNÉ.

Az ám — de hogy lett gazdag?

ÖREG BIRÓ.

Sári ez nagy kérdés — valóban egy öreg biróhoz be illenék.

BIRÓNÉ.

Ő hirdeti ugyan, hogy a' háborúban szerezte értékét, de nem igaz — mert más ember ott megszegénykedik.

NOTÁRIUS.

Optime! jó argumentum!

ÖREG BIRÓ.

Osztán az a' Tiszt a' ki nála meghalt — Komám! abba titok van.

BIRÓNÉ.

Az a' sok vendég; nem ok nélkül járnak hozzá.

NOTÁRIUS.

Esznek, isznak, dobzódnak.

BIRÓNÉ.

Hogy fel ne ébredjen a' lelki isméret.

ÖREG BIRÓ.

Templomba nem jár.

BIRÓNÉ.

Fél az Istentől.

NOTÁRIUS.

A' kalapját szemére húzza — senkire sem néz.

BIRÓNÉ.

Retteg az emberek szemétől.

ÖREG BIRÓ.

Osztán minden kárt elszenved, pedig az ember szóll a' magáért.

BIRÓNÉ.

Rosz emberek.

ÖREG BIRÓ.

Gonosztévők.

NOTÁRIUS.

Ad animam! vétekkel tőlt, bűnökkel terhelt, és gonoszsággal tetézve van az egész házok.

ÖREG BIRÓ.

Bár csak valami titokra jöhetnénk.

TIZENKETTŐDIK JELENÉS.

(Kántor, az előbbiek.)

KÁNTOR.

Áldás, és szerencse száljon kentekre.

BIRÓNÉ.

Isten hozta Kántor Uramot!

ÖREG BIRÓ.

Megjött kend a' Városból?

KÁNTOR.

Igen — most szállok le a' kocsiról.

NOTÁRIUS.

Mi újság?

KÁNTOR.

A' Collégámnak torka fáj — egy embert vesztettek el, — a' Dunán egy hajót láttam gőzből — osztán a' szüretbe egy tüzes kígyót eresztettek a' levegőbe, én kérdeztem mi lehet az, hát az emberek azt Rachelnak nevezték.

ÖREG BIRÓ.

Hm! hm — mi nem történik a' világba.

KÁNTOR.

Osztán egy ember a' városon kivül hordóba ült, és elútazott a' levegőbe.

NOTÁRIUS.

Mit mond kend? és merre ment?

KÁNTOR.

Amerikába, puskaport vitt.

ÖREG BIRÓ.

Bizony messze lehet, — a' Kis-Tűkör szerént majd négyszázezer mértföldnyire van.

KÁNTOR.

De én is hozok ám valamit.

NOTÁRIUS.

Új nótákat?

KÁNTOR.

Levelet?

BIRÓNÉ.

Kinek — kinek? —

KÁNTOR.

Hajnalfi Uramnak.

BIRÓNÉ.

Hadd lássam.

KÁNTOR.

KÁNTOR. (Egy levelet elő vesz, és a' Birónénak adja.) Itt van. Már haza akartam jönni, hogy egy Úr megszóllit, és azt kérdi: hogy hol lakom; én megmondtam, és ő mingyárt ezt a' levelet nyomta kezembe, adja be kend úgy mond Hajnalfi Úr házába; igen örülni látszott. — Im elhoztam.

BIRÓNÉ. (Félre.)

Ebből valamit ki tanulhatnánk. (A' levelet forgatja.)

NOTÁRIUS.

Mi lehet ebbe a' levélbe?

TIZENHARMADIK JELENÉS.

(Kis biró, az előbbiek.)

KIS BIRÓ.

Vóltam a' Komáknál, itt lessznek mindnyájjan.

BIRÓNÉ. (A' levelet vizsgálja.)

Azt szeretném csak tudni, mit írnak. (Egy részét felnyitja.)

ÖREG BIRÓ. (Kis biróhoz.)

Te megint le ittad magadat?

KIS BIRÓ.

Engedelméből egy keveset.

C.

ÖREG BIRÓ.

Nem tudod hogy tiltva van?

KIS BIRÓ.

Hehehe! minkét nem illet — mi Birák vagyunk.

BIRÓNÉ. (A' levelet egészen felszakasztja, és mintha megijedne a' földre ejti.) Jaj nekem! a' pecsét eltörött, nyitva a' levél; — mit csináljunk?

NOTÁRIUS.

Ne ijedjen meg Komám Asszony, megcsinálom én azt.

ÖREG BIRÓ.

Már mondtam, hogy a' levél tudós portéka, nem Asszony kézbe való.

BIRÓNÉ.

Mit gondolnak kendtek, nem jó volna elolvasni? — talán — —

KÁNTOR.

Mond valamit Öreg biróné Asszonyom, adja kend ide.

BIRÓNÉ.

Itt van — tsak siessünk.

KÁNTOR. (A' levelet az Öreg birónak adja.) Öreg biró Uram! tessék.

ÖREG BIRÓ.

Én Biró vagyok, csak itélni szoktam, nem olvasni.

KIS BIRÓ.

Itélni szoktunk mi, a' közönséges ember olvasson.

NOTÁRIUS.

Olvasom én. (A' levelet elveszi.) No vigyázzon kiki. (Olvas.) „Kedves Barátom! vettem Leveledet, és nagyon örülök azon plánumnak, mellyet vélem közlöttél, és szívesen abban segítleg; mihelyest a' nap hanyatlik, kocsira ülünk, és hozzád sietünk, — már én a' járást tudván társaimmal láttatlan be szököm"

BIRÓNÉ.

Hallják kentek, már jön; — szöknek.

NOTÁRIUS. (Olvas.)

„Ha a' dolog jól elsül, és a' Major Luisájával a' mérget szerencsésen megitta — tehát —

BIRÓNÉ.

Nagy Isten méreg! (A' jelenvalók mind kezelebb mennek a' Notáriushoz.)

KÁNTOR.

Valóban méreg!

NOTÁRIUS. (Olvas.)

„Tehát vígan töltsük az estvét"

BIRÓNÉ.

Sátányok! még vigadni is tudnak a' gyilkosság után.

NOTÁRIUS. (Olvas.)

„A' Praesidenst megragadtam" —

BIRÓNÉ.

Oda vagyunk!

ÖREG BIRÓ.

Ez pártütés!

KÁNTOR.

Rebellió!

NOTÁRIUS. (Olvas.)

„Nem akart ugyan olly későn jönni, de szép szavakkal még is reá vettem; ő tsak legyen közöttünk, majd elfelejti gondját"

ÖREG BIRÓ.

Hallatlan! Égbe kiáltó bűn!

KÁNTOR.

A' Ministert megölik.

NOTÁRIUS. (Olvas.)

„A' Marschall Kalb"

ÖREG BIRÓ.

Megálljon kend Komám! ezt nem értem.

NOTÁRIUS.

Biz én sem.

BIRÓNÉ.

Magam sem.

ÖREG BIRÓ. (Tünődve.)

Kalb — Kalb — olly ismeretes szó. Sári lelkem! menj be a' szobába, az Almáriom felett van egy vastag könyv, a' Csizio mellett; hozd ki csak.

BIRÓNÉ.

Megyek, de tovább ne olvassák kendtek.

ÖREG BIRÓ.

Nem — nem, csak siess. (Biróné be a' házba.) No mit mondanak kendtek ezekhez? nem mondtam hogy azok rosz emberek? Ez pártütés, valóságos pártütés.

NOTÁRIUS.

Rettentő merészség! itt Helységünk közepén gyilkolni.

KÁNTOR.

Az embert megétetni.

KIS BIRÓ.

Megjártuk nincs katona a' helységben.

BIRÓNÉ. (Ki jön a' házból.)

Itt a' könyv!

ÖREG BIRÓ.

Ebben mint hallom sok szavak vannak, egy útas Deák hagyta nálam, Kántor Uram kend tudós, nézze meg.

KÁNTOR.

Szótár — mingyárt felkeresem.

NOTÁRIUS.

Kalb — hallottam én azt sokszor a' héti vásárban, de kiment az eszemből.

KÁNTOR.

Ká — ká — megvan, tehát Kalb — Bornyú!

VALAMENNYEN.

Bornyú!

ÖREG BIRÓ.

Melly gonoszság! egy fő méltóságú Marschallt bornyúnak nevezni.

NOTÁRIUS.

Blasphoemia!

BIRÓNÉ.

Eretnekség!

KÁNTOR.

Crimen laesae! halál van reá téve.

NOTÁRIUS.

Hallyjuk! tovább olvasom, hogy az egész Conjuratiót pontok szerént tudjuk. (Olvas.) „Marschall Kalb — alias bornyú, medicinirozik ugyan, de a' pisztolt még is mellyének szegezem"

BIRÓNÉ.

Pisztolt, mentsen Isten!

KÁNTOR.

Puska.

KIS BIRÓ.

Ágyú!

ÖREG BIRÓ.

Már bizonyos — rettentő dolog! melly hadi eszközökkel járnak.

NOTÁRIUS.

Silentium! (Olvas.) „Szegezem — az öreg Muzsikusnak készíts jó bort, hogy elfelejtse leánya halálát"

ÖREG BIRÓ.

Az igaz — sok rosz emberekhez volt szerencsém miólta Öreg biró vagyok, de ezekhez hasonlót nem láttam.

BIRÓNÉ.

Gyilkolni — ölni — rabolni — muzsikussal járank.

KÁNTOR.

Valami rosz Czigány lessz.

NOTÁRIUS. (Olvas.)

„Holnap tüzelünk — (Megijedve elejti a' levelet.) Incendium — gyújtogatás!

BIRÓNÉ.

Oda vagyunk! — felgyújtanak — kirabolnak — megölnek — osztán még — — óh ezek a' rosz férjfiak.

KÁNTOR.

Be jó hogy magamnak nincs házam; a' Mester ház úgy is rossz.

KIS BIRÓ.

No most bökje kend meg a' homlokát Öreg biró Uram! itt az inség la.

NOTÁRIUS.

Háború.

KÁNTOR.

Döghalál.

BIRÓNÉ.

Végső itélet!

KIS BIRÓ.

Én azt javaslom, hogy előre hordozkodjunk ki, ne hogy utóbb későn lenne; mert ezek az emberek majd szelet is csinálnak, hogy a' tűznek több ereje legyen.

BIRÓNÉ.

Nagy Isten elveszünk!

NOTÁRIUS.

Ne pityeregjen, ne sopánkodjon kend édes Komám Asszony, a' Tanács sok fejből áll, és annyi Cáputban csak némelly némelly eszetske is találtatik.

KÁNTOR.

Nem kell mindjárt reszketni ha az ember fél is; Notárius Uram igen bölcsen beszél.

ÖREG BIRÓ.

Kis biró vedd fel a' levelet. (Kis biró megteszi.) Komám Uram, Notárius Uram! térjen magához, olvassa tovább.

NOTÁRIUS. (Olvas.)

„Tisztelem Milit, — azt üzenem, hogy ne féljen jól fog menni"

BIRÓNÉ.

Az a' kedvese, — már bizonyos —

KÁNTOR.

Kérem szépen ki van alá irva?

NOTÁRIUS.

N. N.

ÖREG BIRÓ.

Már a' név sem jó!

NOTÁRIUS.

Instálom e' két N csak annyit tesz, hogy nincs név alatta.

ÖREG BIRÓ.

Az ország boldogsága mi tőlünk függ, oda az egész Uradalom, ha azt nem hátráljuk.

BIRÓNÉ.

Most jöttünk nagy nehezen a' majorhoz, 's már elégjen.

ÖREG BIRÓ.

Mit dörmögsz Sári?

BIRÓNÉ.

A' major megég.

NOTÁRIUS.

Éj Komám Asszony! az a' major nem ház, de az ember, ad animam az ember.

KIS BIRÓ.

Katona ember — gyalog jár de lovon ül. —

ÖREG BIRÓ.

A' dolog fontos.

NOTÁRIUS.

Nem olly fontos mint sürgetős.

KÁNTOR.

Nem olly sürgetős mint veszedelmes.

ÖREG BIRÓ.

Illy nehéz állapotban, egy okos emberre volna szükség — magamtól az igaz sok ki tellik — de még is — no tudják kendtek — az ember nem Mindentudó.

BIRÓNÉ.

Óh fájdalom az egész Helységbe nincs egy okos ember.

NOTÁRIUS.

Instálom — tessék engemet excipiálni.

KÁNTOR.

Én ex Officio bölcs vagyok.

ÖREG BIRÓ.

Mint mondám, egy bölcs Tanács sokat használna; mit gondol Notárius Uram!

NOTÁRIUS.

Én ha a' dolgot megtekíntem, megfontolom, megvisgálom: tehát először semmit se gondolok; másodszor abba maradjunk Öreg biró Uram

ÖREG BIRÓ.

Hej Kis biró!

KIS BIRÓ.

Hallom Uram megyek már. (El akar menni.)

ÖREG BIRÓ.

Megállj! nem is tudod mit akarok.

KIS BIRÓ.

Vagy úgy!

ÖREG BIRÓ.

A' Tanácsbélieket hajtsd öszve; mond nékik hogy Pártütés van a' Helységben, a' Ministert hozzák, — siess, de titkon tartsd a' dolgot, érted?

KIS BIRÓ.

Értem, megyek — sietek. (Lassan el.)

BIRÓNÉ.

Én a' Tiszteletesnével addig tanácskozom. (El.)

KIS BIRÓ. (Vissza jön.)

A' bort rovásra hozzam? vagy pénzt ád Öreg biró Uram?

ÖREG BIRÓ.

Rovásra, csak siess —

KIS BIRÓ.

Szaladok. (Lassan el.)

ÖREG BIRÓ.

Akár hogy forgatom, hányom, vetem elmémet, tehát úgy rémlik, hogy valami tudós Úrra még is szükségünk vólna, mert szerencsétlenségünkre még helységünkbe pártütés se volt —

NOTÁRIUS.

Hiszem ha csak tudós ember szükséges — én — és Kántor Uram csak ugyan olvastunk valamit —

KÁNTOR.

Kádár Históriáját szó nélkül tudom.

ÖREG BIRÓ.

A' járásbéli Szolgabirák szederivárban vannak —

NOTÁRIUS.

Instálom! talán Sedrián —

ÖREG BIRÓ.

Mintegy az — tehát azokért késő lessz menni, a' város messze, mire kijöhetnek egy követ se találnak helyén —

KÁNTOR.

Én azt javaslom — — mást semmit —

NOTÁRIUS.

Az nem sok Komám Uram.

ÖREG BIRÓ.

Talán Tekintetes Körmösdy Tábla Biró Urat otthon találnánk. —

NOTÁRIUS.

Igaz — ez a' jó Úr ért az illyesekhez, Statariumnál is Assessor! őt kellene segítségül meghivni.

ÖREG BIRÓ.

Hát Notárius Uram, a' helység lovain csak siessen — kit mondtam is csak?

NOTÁRIUS.

Körmösdy Tábla Biró Uramat.

ÖREG BIRÓ.

Ez a' jó Úr különös kegyességgel viseltetik hozzánk, őt kérje meg Komám, hogy bölcs tanácsával mentse meg kedves Hazáját.

NOTÁRIUS.

A' Diurnum eránt mit — —

ÖREG BIRÓ.

Megtesszük a' magunkét, ily állapotba nem lehet fösvénykedni.

KÁNTOR.

Helyesen! csudálom Öreg biró Uram magaslelkű szívét.

ÖREG BIRÓ.

Kántor Uram addig melettem paradérozhat a' Tanácsba! most rajta a' gyülésbe! (El minnyájan.)

MÁSODIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Tanács szoba, közepén egy nagy asztal, körül padok, jobbra egy más asztalon boros korsók.
(Biróné, Kis biró.)

KIS BIRÓ. (Rakosgat.)

Úgy! minden kész, — jöhet a' Tanács. Biróné Asszonyom, kend nem férjfi — ki a' Tanács házból.

BIRÓNÉ.

Én az ablakhoz állok; — onnan halgatom.

KIS BIRÓ.

Hm — megvan ám tiltva.

BIRÓNÉ.

Semmi az, az Asszonyoknak, kivált Birónéknak a' dologban több befolyása van mint némelly Tanácsbélinek.

KIS BIRÓ.

Nem hijába többször nem úgy történik a' mint végezünk. (Körül néz.) No nézze kend meg az asztalt —

nem de értem hivatalomat? melly rend, — itt ül Öreg biró Uram, itt Notárius Uram, és a' többi.

BIRÓNÉ.

Hibázik valami, hol a' tinta, penna, kalamáris?

KIS BIRÓ.

Éj biz elfelejtettem, mindjárt hozok. (El a' mellék szobába.)

BIRÓNÉ. (Egyedül.)

Párt-ütés! már ki gondolta volna azt — majd bámul az egész ország ha meg tudják hogy egy Asszony által jött ki, — pedig még egy Öreg biróné által — és úgy van; mert ha én fel nem töröm a' levelet, Kántor be adja, és estvére megbomlik a' világ — Akárki mit mond, de jó, ha az ember mindent meg akar tudni, látni, hallani, — látom mint fog irigykedni a' Tisztelesné, hogy én olly nagy hirre, névre kapok, majd ő se lessz külömb mint én.

MÁSODIK JELENÉS.

(Kis biró, az előbbi.)

KIS BIRÓ. (Vissza jön kalamárissal.) Itt vagyok. (A' mint az ajtón belép megbotlik, és a' téntát eldönti.) Éj! de pórúl jártam.

BIRÓNÉ.

BIRÓNÉ.

Semmi az, csak tedd oda üressen, úgy is csak formának áll ott. Úgy jár az ember ha sokat iszik; elkábul a' feje.

KIS BIRÓ.

Én egy öreg katonával tartok; ő azt mondta, ha az ember iszik legalább valami jön fejébe — sok ember úgy van — mit?

BIRÓNÉ.

Jönnek már — én helyemre megyek. (El.)

KIS BIRÓ. (A' korsóhoz szalad iszik.) Szeget, szeggel, jó magyar közmondás. Majd meglátom megáll é Tanácsom.

HARMADIK JELENÉS.

(Öreg biró, Kántor, Törvény biró, hat Tanácsbéli, az előbbi, és a' Biróné az ablakon fejét bedugja.)

ÖREG BIRÓ.

Isten hozta kendteket Barátim! (A' korsóhoz megy és a' jelenvalókra köszön.) Sok észt, bölcs tanácsot, — és friss egességet kivánok.

BIRÓNÉ. (Az ablaknál.)

Az igaz — ez az én Uram Birónak termett.

D.

KÁNTOR.

Egésségére biró Uramnak.

ÖREG BIRÓ.

Ha tetszik hát fogjunk hozzá. (Minnyájan a' székekhez mennek.) Egy kis halgatást kérek.

VALAMENNYEN.

Hallyuk! hallyuk!

ÖREG BIRÓ. (Feláll.)

Érdemes Tanács! erős kő oszlopi Helységünknek! öszve jöttünk, — itt vagyunk, — tudja e' kendtek miért?

TÖRVÉNY BIRÓ.

Nekem mintegy, csak pénzt ne kérjen Öreg biró Uram.

MÁS TANÁCSBÉLI.

Vagy valami munkát. —

ÖREG BIRÓ.

Se pénzt, se munkát, de jó tanácsot.

AZ EGÉSZ TANÁCS.

Avval szolgálunk.

ÖREG BIRÓ.

Emlékeznek kendtek, hogy 3 eszteudő előtt egy kereskedő nálunk földet, réteket vett, és a' szép egyen-

lőséget Helységünkbe elrontá, mert Templomunknál nagyobb házat épített.

KÁNTOR.

Ki ne emlékezne.

ÖREG BIRÓ.

Hogy azólta mindenféle emberek tapossák úczáinkat, mellyeket előbb csak marháink, mi, és gyermekeink nyomtunk.

BIRÓNÉ.

Melly szépen adja elő, egészen felbuzdít.

ÖREG BIRÓ.

Hogy magának él, se hozzánk, se Templomba nem jár.

KÁNTOR.

Eretnek!

ÖREG BIRÓ.

Hát azt tudják e' kentek, hogy az az ember gyilkos?

EGY TANÁCSBÉLI.

Gyilkos?

ÖREG BIRÓ.

Hogy pártütő?

TÖRVÉNY BIRÓ.

Nem tréfál kend?

ÖREG BIRÓ.

Ma estvére eljönnek czinkossai, mérget, pisztolyt, puskát, és más dörgő szerszámokat hoznak magokkal, holnap tüzelnek, holnapután meghalunk, osztán mind elüznek bennünket.

TÖRVÉNY BIRÓ.

Éj! éj! soha se hallottam — és hogy tudja kend?

ÖREG BIRÓ. (Levelet mutat fel.)

Levél által: itt; ezt felfogtam.

KÁNTOR.

Kérem szépen én hoztam —

BIRÓNÉ. (Be kiált.)

Én — én nyitottam fel, nálam nélkül oda vesztünk vólna.

KÁNTOR.

Könyörgök — én hoztam a' városból, — máskép nem tudta volna kend felnyítni.

BIRÓNÉ.

Egy szóval én vagyok kútfeje mindennek.

KÁNTOR.

Nem engedem, — én vagyok.

ÖREG BIRÓ.

Lassan.

BIRÓNÉ.

Azértse — én tudom mit tettem.

KÁNTOR.

Nekem van igazságom.

ÖREG BIRÓ. (Feleségéhez.)

Sári lelkem! gondold meg a' gyülésben vagyunk.

BIRÓNÉ.

Nem bánom — ez a' Kántor szólni sem tud, és ő akarja a' Pártütőket felfedezni.

KÁNTOR. (Hirtelen.)

Mordózom, azt nekem ne mondja senki.

(Valamennyen felkelnek.)

ÖREG BIRÓ.

Sári! légy nyugott.

TÖRVÉNY BIRÓ.

Kántor Komám! az okos enged.

KÁNTOR.

Nem — én nem akarok okos lenni —

TÖRVÉNY BIRÓ.

No én teszek igazságot.

VALAMENNYEN.

Hallyuk! hallyuk!

TÖRVÉNY BIRÓ.

Minthogy Kántor Komám hozta a' levelet, de Öreg biróné Asszonyom azt felnyitotta, tehát az igazság egy forma; — de külömbség még is van közöttök, de mi, azt nem tudom. —

BIRÓNÉ.

Kend is akart ám csak valamit mondani.

ÖREG BIRÓ.

Tsendeség! én szóllok.

VALAMENNYEN.

Hallyuk! hallyuk!

ÖREG BIRÓ.

Mint Kántor Uramnak, mint Sári Feleségemnek igaza van, de külömbség közöttök csakugyan még is — —

TÖRVÉNY BIRÓ.

Hiszem az vólt az én beszédem is.

ÖREG BIRÓ.

Kérem — kérem — de ezt meghatározni nem tudom.

TÖRVÉNY BIRÓ.

Hát mit szóltam én —

ÖREG BIRÓ.

Kérem, kérem — hanem nem sokára egy tanúlt ember jön hozzánk, Tekintetes Körmösdy Úr, arra bizzuk a' dolgot.

VALAMENNYEN.

Helyesen, okosan!

KÁNTOR.

Jól van — én megelégszem, egyik tudós segít a' másikon.

BIRÓNÉ. (Félre.)

Hozzánk száll — csak nekem tesz igazságot.

ÖREG BIRÓ.

No mennyünk tovább — Kis biró hol maradtunk?

KIS BIRÓ.

A' levélbe vagyunk.

ÖREG BIRÓ.

Úgy! no nézzék kendtek, ez a' levél mindent el árúlt — ma estve itt lessznek — mit miveljünk? (Zúgás a' Tanács közt.)

TÖRVÉNY BIRÓ.

Talán jó volna két ékesen szólló embert eleibek küldeni, és megkéretni, hogy elmaradjanak.

KÁNTOR.

Deputatiót? —

KIS BIRÓ.

Rossz embereknek a' kérés nem használ; talán megalkudni velek, a' helység fizessen.

TÖRVÉNY BIRÓ.

Vagy jelentést tenni.

ÖREG BIRÓ.

Legjobb lesz őket megfogni — de hogyan?

KÁNTOR.

Hajnalfi Uram házát megtámadni.

ÖREG BIRÓ.

Veszedelmes, az ablakon ki lőnek — hanem kinn a' szabadba váratlan reájok ütni — —

VALAMENNYEN.

Helyesen, bölcsen! —

ÖREG BIRÓ.

Ha volna közöttünk egy bátor szívű ember. a' kire a' dolgot bizhatnánk; én az igaz olly könnyen meg nem ijedek, de egy az, a' fegyvertől elszoktam, más az, nekem mint Öreg birónak a' Tanács háznál kell maradnom, és messziről a' dolgott intéznem.

VALAMENNYEN.

Hellyesen!

KIS BIRÓ.

A' Kovács Komám Tábor kocsis vólt, — vitéz forma ember, már ő ágyú körül is forgott.

ÖREG BIRÓ.

Hozd ide szinünk eleibe. (Kis biró el.) De több ember is kell melléje, gyalog, és lovag; a' gyalogság ijessze meg őket, ha már szaladnak, a' lovasság fogja el.

VALAMENNYEN.

Hellyesen!

ÖREG BIRÓ.

Ha meglesznek fogva, harangot félre vérjük, Hajnalfit is elfogjuk; de ki fogja a' lovasságot vezérelni?

KÁNTOR.

Ha lovam vólna, magam is elszánnám magamat a' köz jóért.

VALAMENNYEN.

Éljen vitéz Kántorunk!

ÖREG BIRÓ.

Lovat én adok — egy tapasztalt jó szivű paripát, nem lát ugyan, de annál jobb, mert olly könnyen meg nem ijed a' lövéstől.

KÁNTOR.

Meg is ülöm én, csak tessék többeket mellém rendelni.

ÖREG BIRÓ.

Meglessz.

BIRÓNÉ.

Már haza mehetek. (El az ablaktól.)

ÖREG BIRÓ.

Igy fog menni — és az egész világ csudálja a' jó rendtartást, és a' bölcs tanácsot.

NEGYEDIK JELENÉS.

(Kovács, Kis biró, és az előbbiek.)

KIS BIRÓ. (Elő lép és Kovácsra mutat.) Itt a' Kovács mester.

ÖREG BIRÓ.

Köszöntöm kendet bajnok ember.

KOVÁCS.

Nagy becsület.

ÖREG BIRÓ.

Bizonyos embereket ma elakarunk fogni, kendbe van bizodalmunk. Kend vezesse embereinket tellyes hatalommal, kend legyen vezérek; dicsősség vár kendre, mert ez által megmenti kend az egész Országot végső romlástól.

KOVÁCS.

Szívesen ha csak illy csekélység — az meglehet, én tudom hogy szokták.

ÖREG BIRÓ.

De othon ne hadja kend az eszét, mert azok furcsa emberek, fegyverrel járnak.

KOVÁCS.

Megmutatom ki vagyok, — de miről ismerem meg őket?

ÖREG BIRÓ.

Azt magunk se tudjuk, az nincs meg a' levélbe; csak a' kertek alatt vigyázzon kend, ott meg fordúlnak.

KOVÁCS.

Értem.

ÖREG BIRÓ.

Hogy bátor legyen kend, hát a' Helység rovására egy messzely pálinkát megihatik.

KÁNTOR.

Osztán nem ártana a' képét még feketébre festeni, talán megijednek, azt gondolják, hogy valami kis diabolus.

KOVÁCS.

Csak reám bizzák kendtek, — tudom én hogy kell.

ÖREG BIRÓ.

Vége a' gyülésnek kiki elmehet dolgára, (A' Tanács el akar menni.) Héj! hallyák kendtek! estvére megint gyülés lessz. (A' Tanácsbéliek a' kis asztalhoz mennek, és rendjébe isznak.)

VALAMENNYEN.

Éljen a' Biró!

ÖREG BIRÓ.

Az igaz volt, és marad, az okos embert a' világ tiszteli, szinte megindulok annyi becsületen. (A' Tanácshoz.) Isten kendtektel. (A' Tanács el.)

KIS BIRÓ. (A Kovácsal a' kis asztalhoz megy.) A' Tanács jó torokkal jelent meg, a' korsó ki ürült.

KOVÁCS.

Nem csudálom, a' sok beszéd kiszárítja az embert.

ÖREG BIRÓ. (Magában.)

Már holnap illyenkor az egész világ róllam beszél; majd ha a' király meghalja, melly veszedelemben forgott az ország, és én melly okossan azt elmellőztem, magához hivat; én bagó süvegemben, róka perémes mentémben, és egy veres arany sikos puruszliban, előtte megjelenek — bátran megállok. — — Ő környűlvéve az ország Nagyaitól, nékem kegyessen int, így szóll hozzám: Öreg biró Uram! tessék hozzám jönni, — csak közelebb — — — én lassú lépésekkel eleibe járulok, és magamat térdre eresztem. — (Letérdel.)

KOVÁCS.

Nézd! — nézd! a' Birót!

KIS BIRÓ.

Talán imádkozik?

ÖREG BIRÓ.

Azután így szóll: kelljen kend fel drága Öreg biró Uram! én felette megvagyok kendel elégedve. — Én azzal felkelek (Felkell.)

KIS BIRÓ.

Magába beszél.

KOVÁCS.

Úgy szoktak az okos emberek.

KIS BIRÓ.

Uram dolgunk van.

ÖREG BIRÓ.

Ki vagy? hah! hogy mersz háborgatni.

KIS BIRÓ.

Mennyünk embereket ki parancsolni.

ÖREG BIRÓ.

Úgy! — hát jertek. (Kovácshoz.) Kovács mester ha a' dolog elsül, Komája leszek kennek.

KOVÁCS.

Könyörgök; nincs feleségem. (El mind a' hárman.)

ÖTÖDIK JELENÉS.

Szabad táj, jobbra Hajnalfi kertfala végződik, hátúl erdő látszik, a' nap hanyatlik.

(Mili, és Rozi. A' falon által néznek.)

MILI.

Már alkonyodik — jönnek nem sokára.

ROZI.

Melly szép a' napest' a' szálló nap sugára melly szépen csillámlik a' csermelye tükrében.

MILI.

Bár elhunna már —

ROZI.

Máskor mindég örömmel visgálod a' szép kilátást, miért éppen ma nem?

MILI.

Más ki látás kecsegtet; talán az egyesülés égi boldogsága. — Rozi ma estvére Bátyámnak megvallom szerelmemet.

ROZI.

Ő olly igen jó, nem fogja hátrálni. — Te szeencsés leszel; de én — —

MILI.

És te — miért nem lennél te is szerencsés?

ROZI.

A' Hadnagy gazdag, szabad magával, semmi bal környűlállás, nem ellenzi egyesűlésteket, de én —

MILI.

Bizzál jó Bátyánkba.

ROZI.

Károly szegény, árva, jó szive, szerelme minden értéke.

MILI.

Olly gazdagság, mellynél a' szerető szív többet nem kivánhat, — légy nyugott, és reményld a' jobbat. Hallod zörgés — lépések, — talán jönnek már.

HATODIK JELENÉS.

(Palkó, az előbbiek.)

PALKÓ. (Elő lappang, és vizsgálódik.) Talán itt találom.

MILI.

Ah! a' Notárius fia — jer szálljunk le, hogy ne láthasson.

ROZI.

Mindég alkalmatlankodik. (Vissza vonulnak.)

PALKÓ. (Egyedül.)

Ti bús sohajtások repűljetek ama szép Kis asszonyokhoz, és hirdessétek ügyefogyott szerelmemet; — Te epesztő gyötrelem, zárd fel tömlöczödöt, és ereszd ki érzékeny szívemet, hogy számlálhasson már egyszer gyönyörű órákat.

Ragadj oda mellyéhez,
Kökény egy pár szeméhez
Hogy lássa Palkóját
Szegény imádóját. (Körül néz.)

Vallyon hallják e? ha már ezen meg nem indúlnak hát kétségbe esem. (A' kertbe nevetés hallatik.) Ah megszóllalsz! hallom ajakadnak isteni zengzetit, — a' sziv ugrándoz illy bájuló hangon — (Elől vesz egy sípot, és egy keserves nótát fúj.)

Tekints ide édes rózsám
Tsak még egyszer pillánts reám,
Meghallgat szép angyalom
Immár szavadat hallom.
(Nevetés a' kertbe.)

HETEDIK

HETEDIK JELENÉS.

Kovács, Kis biró több emberekkel elöl jönnek, kinek kasza, vella és ásó van kezébe, az előbbiek.

KOVÁCS.

Vigyázz! itt az ellenség.

PALKÓ. (Fel a' falnak.)

Tsak még egy hangot édes — jó,
Mert elnyel a' koporsó.

KOVÁCS. (Megragadja.)

Ki vagy? addmeg magadat!

KIS BIRÓ.

Vigyázz pisztol van nála!

PALKÓ. (Megijed.)

Hé! hé!

KOVÁCS.

Meg nem szabadúlsz.

KIS BIRÓ.

Készűlj a' halálra.

PALKÓ.

Kend Kis biró? majd megijesztett kend!

E.

KOVÁCS.

Te vagy Palkó? mit keressz itt?

PALKÓ.

Talán meg se mondom.

KIS BIRÓ.

Szólj!

PALKÓ.

Itt fújom el búmot.

KOVÁCS.

Menny haza, mert itt csata lesz! — a' Pártütőkkel itt megütközünk.

PALKÓ.

Ha megengedi kend, itt maradok.

KOVÁCS.

Jer tehát, húzzuk a' falhoz magunkat. (Elvonúlnak.)

NYOLCZADIK JELENÉS.

(Hadnagy, Károly.)

HADNAGY.

Eddig szerencsésen eljöttünk.

KÁROLY.

Eddig várnak bennünket.

HADNAGY.

A' kocsit haza küldöttem! — egynéhány nap itt fogunk mulatni.

KÁROLY.

Illy szép társaságban szívesen. A' pisztol nálad van?

HADNAGY.

Igen! de az Inasom maradt el. Héj! Jakab! Jakab! nem szóll —

KILENCZEDIK JELENÉS.

(Mili, Rozi, az előbbiek.)

MILI. (A' falon keresztül.)

Pst! erre vagyunk!

HADNAGY.

Melly szózat! — Mili! Mili!

MILI.

Erre tessék jönni, csak gyorsan, most hallottam a' Biráktól, hogy itt csata lesz, valami rosz emberekre várnak.

KÁROLY.

Minket az nem illet.

ROZI.

Tsak által a' falon.

HADNAGY.

Az inasom elmaradt, azt várom, mert majd mindent elárul.

MILI.

Inkább valakit eleibe küldök — csak jöjjönek.

HADNAGY.

Megyünk már. (A' falhoz mennek, akkor ki rohan)

TIZEDIK JELENÉS.

(Kovács, Kis biró, Palkó, több emberek, és az elöbbiek.)

KOVÁCS.

Megálly pártütő!

KIS BIRÓ.

Gonosztévő!

HADNAGY.

Kik vagytok?

KIS BIRÓ.

A' Helység emberei.

KOVÁCS.

Megfogunk ám!

HADNAGY.

Uraim gondolják meg! — én —

MILI.

Az Istenért! mi ez!

KOVÁCS.

Rajta legények! kötözzük meg.

HADNAGY.

Vissza! senki ne közelítsen.

KIS BIRÓ.

Meg kell lenni —

PALKÓ.

Melly rettentő csata!

KOVÁCS. (Sürgeti az embereket.) No meglesz e?

HADNAGY.

A' ki az életét szereti —

KÁROLY.

Uraim! mi nem vagyunk — —

KIS BIRÓ. (Hirtelen.)

Ismerünk! —

HADNAGY.

Sok lesz tréfának —

KOVÁCS.

Akkor lesz tréfa ha elütik nyakadat! rajta legények!

HADNAGY.

Én lövök! (Kihúzza pisztolát.)

MILI.

Segitség! segitség!

KOVÁCS.

Fogjátok meg! de ne tartsa erre a' pisztolt — itt emberek álnak —

HADNAGY.

Félre mondom

KOVÁCS.

Előre mondom —

HADNAGY.

Vessz tehát! (A' pisztolát ki lövi.)

PALKÓ. (Elesik.)

Jaj! engem megtalált!

KIS BIRÓ.

Komám! mennyünk még itt ember halál lesz. (Elszaladnak minnyájan.)

KOVÁCS.

Megálljátok. (Elszalad.)

HADNAGY.

Hahaha! ezek ám a' vitézek!

KÁROLY.

Meglöttél valakit?

HADNAGY.

Vak töltés volt csak.

KÁROLY.

Itt fekszik egy.

HADNAGY.

Megijedett.

MILI.

Élnek még az Urak? csak jöjjenek gyorsan.

HADNAGY.

Csak az Inasom jönne.

KÁROLY.

Hallod! megint jönnek.

MILI.

Erre csak erre! (Hadnagy és Károly a' falon ált' ugranak a' kertbe.)

PALKÓ. (Egyedül.)

Héj! héj! Kis biró! az embert itt hagyják halva; mit tegyek? — ha fel kelek még egyszer agyon lőnek.

TIZENEGGYEDIK JELENÉS.

(Kovács, Kís biró, több emberek, és az előbbi.)

KOVÁCS.

Az igaz, ugyan fűzfa katonák kendtek, mingyárt szaladnak —

KIS BIRÓ.

Nem is bolondság itt megállni! (Palkóra mutat.) Lássa kend! ennek megadták. (Palkóhoz megy.) Szegény ember!

PALKÓ.

Kegyelmet édes Uraim!

KOVÁCS.

Palkó te vagy? eltaláltak?

PALKÓ.

Alig ha nem!

KIS BIRÓ.

Mid fáj Palkó?

PALKÓ.

Tudja Isten! hát kentek élnek még? (Felkel.) Jaj én már más világról jövök.

KIS BIRÓ.

Palkó szaladj haza, mond Öreg biró Uramnak, hogy a' csata foly, küldjön segítségét.

PALKÓ.

Sietek. (Elmegy.)

KIS BIRÓ.

Ez ugyan meleg nap — miólta Kis biró vagyok ennyit nem izzadtam.

KOVÁCS. (Fülel.)

Fülelj, megint jön valaki.

TIZENKETTŐDIK JELENÉS.

(Jakab, az előbbiek.)

JAKAB. (Czifra liberiába.)

Itt emberek vannak, talán látták az Uramat.

KOVÁCS.

Ragadjuk meg hirtelen.

JAKAB.

Nem láttak kentek két Urat?

KOVÁCS. (Megragadja.)

Kezembe van a' gonosztévő.

JAKAB.

Lassan, lassan mit akarnak kendtek?

KIS BIRÓ.

Majd meghallod!

JAKAB.

Én — én — eresszenek kendtek, az Uramat keresem.

KOVÁCS.

A' tömlöczbe vele.

JAKAB.

Miért? — én ártatlan vagyok — az Urak rám parancsoltak?

KIS BIRÓ.

Rád parancsoltak. (A' Kovácshoz.) Komám Uram! ez a' Minister! engem úgy segéljen a' Minister, majd én szóllok vele. (Jakabhoz.) Hát csak ugyan erővel hurcolták ide.

JAKAB.

Igen! rám parancsoltak, elkellett velek jönnöm, soha se vóltam én itt.

KIS BIRÓ.

A' Minister, szinte úgy volt a' levélbe; csak néze kend uniformis van rajta —

KOVÁCS. (Az emberekhez.)

Eresszétek el.

KIS BIRÓ.

Kegyelmes Uram! engedjen meg, hogy ezen illetlenség érte — de a' gonoszok fel vannak fedezve, megakarták ölni.

JAKAB.

Huh! engem megölni, mit mond kend?

KOVÁCS.

Valóban nincs másképp, itt Excellenciádat meggyilkolták vólna.

KIS BIRÓ.

Pedig méreggel, ölték volna meg.

JAKAB.

Hiszen ezek az Urak!

KIS BIRÓ.

Pártütők! Gyilkosok!

KOVÁCS.

Gyújtogatók! az országot felakarják zavarni.

KIS BIRÓ.

Tessék Excellentiádnak velem a' Biróhoz jönni, magát kinyúgodni.

KOVÁCS.

Itt veszedelmes.

JAKAB.

De az Urak — —

KIS BIRÓ.

Tessék! tessék! (Elhúzza magával.)

KOVÁCS. (Az emberekhez.)

Látjátok emberek, melly álnok a' világ! — a' nagy Úr is többször melly kelepczébe eshet. No csak hogy ezt a' jó Urat megmenthettük, a' többit csak elvégezzük. De ne fussatok mindjárt, tőlem vegyetek példát — megállok én, Katona koromba tanúltam, — — most is csak azért szaladtam, mert nem szokás egynek kettő ellen viaskodni. Osztán ha én elvesznék, ki vezetné kendteket? — Lassan! lassan! jönnek megint, — tudják kendtek mit? köpönyeget vessünk fejekre, hogy ne lássák hová lönnek — értik kentek —

TIZENHARMADIK JELENÉS.

(Kántor az előbbiek.)

KÁNTOR. (Höbögve.)

Jaj! jaj! nekem!

KOVÁCS.

Ez Kántor Uram!

KÁNTOR. (Elősántikál.)

Jaj! oda vagyok!

KOVÁCS.

Mi baja kendnek Kántor Uram? hiszem ló háton vólt kend?

KÁNTOR.

Óh mordózom a' lovát! — mikor levetett az ármányos

KOVÁCS.

Éj! éj! be rosszkor esett

KÁNTOR.

Az egész derekám ketté tört, ördögök azok a' pártütők, a' Biró Uram lovával együtt.

KOVÁCS.

Hogy történt?

KÁNTOR.

Mikor lőttek, megijedett, és 2 ölnyire elvetett hátáról, osztán ki rúgott, haza szaladt.

KOVÁCS.

Hát az emberei?

KÁNTOR.

Azok azt gondolták hogy golóbis ért, mind a ló után szaladtak.

KOVÁCS.

Én jobban viseltem magamat!

KÁNTOR.

Hát megvannak?

KOVÁCS.

A' Minister kezünkbe van.

KÁNTOR.

Lehetetlen! a' Minister? hogy néz ki? szegény Úr, tudom örűl, hogy megszabadúlt.

KOVÁCS.

Allig tudott szólni.

KÁNTOR.

Én most kendnél maradok — de csak hátúl, mert a' derekán nem enged vitézkednem.

KOVÁCS.

Neszt hallok! no legények rejtődzünk el, osztán egyszerre kirohanunk, és elvisszük őket. (Jobbra, balra el.)

KÁNTOR.

Csak kilátszik a' katona ember. (El.)

TIZENNEGYEDIK JELENÉS.

(Körmösdy, Notárius.)

NOTÁRIUS.

Dignetur Spectabilis! Itt a' kertek alatt mindent meglátunk.

KÖRMÖSDY.

Notárius Uram! én csudálkozom, az az: alig jövők magamhoz ezen váratlan hirtől. — Rebellió az Országban! — Amice melly szerencse, hogy azt felfedezték!

NOTÁRIUS.

Az ember tudja kötelességét! — de az utóbbi procedúrát — Uram Spectabilis Uram intézze.

KÖRMÖSDY.

A' dolog sürgetős, az az: Criminalis, itt csak summarie vegyük fel a' dolgot, az az Inquisitiót tartsunk.

NOTÁRIUS.

A' Spectabilis próbált bölcsességében bizunk.

KÖRMÖSDY.

Megteszem, az az: szivessen Notárius Uram, sőt örvendek, az az: szükséges is volt, hogy illy ponderosus dologban hozzám folyamodtak.

TIZENÖTÖDIK JELENÉS.

(Kovács, Kántor, több emberek, és az előbbiek.)

KOVÁCS. (Ki rohan.)

Ragadd meg őket!

KÁNTOR.

Fogd meg!

KÖRMÖSDY.

Melly Violentia, az az: szemtelenség! (Mindenikre szűröket vetnek.)

KOVÁCS.

Csak el velek! fogd be a' szájjokat! — —

KÁNTOR.

Győzedelem! (Notárius, Körmösdy elvezettetnek.)

HARMADIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Hajnalfi lakása.

(Elek, Hadnagy, és Károly.)

ELEK.

Mint mondám, kezemhez nem jött levél.

HADNAGY.

Meg nem foghatom! — pedig egy ide való embertől küldöttem.

ELEK.

Rosz kézbe adtad; mert ezek az emberek mind gyűlölnek, a'hol lehet ellenkeznek, és károsítnak.

KÁROLY.

És miért?

ELEK.

Talán magok se tudják? — Ha én Bátyám volnék, régen elköltöztem vólna ezen Helységből —

HADNAGY.

HADNAGY.

Valakire vigyáznak, mert engem is megtámadtak, bizonyosan elismertek, alig tudtam megmenekedni.

KÁROLY.

A' lövés elijesztette őket.

ELEK.

Lőttetek reájok? Lesz hát zenebona! csak még a' többi Barátink is beszökhetnének.

HADNAGY.

Az inasomat alig ha el nem fogták? kevesé eggyügyű, majd nem is tud magán segíteni.

ELEK.

Sajnálnám, ha mulatságunk semmivé lenne.

HADNAGY.

Nem reménylem —

ELEK.

És a' sok tanúlás, dolgozás, hijjába esne! — én Húgaimmal elvagyok készülve.

KÁROLY.

Ha gyenge mesterségünk meg nem csal, a' darab jól fog menni.

HADNAGY.

Hiszem a' kritika igen kegyes lesz, minthogy első mutatványunk.

F.

ELEK.

A' Bátyámat örvendeni fogja, mert nagy kedvellője a' Theátromnak, mindég a' vólt kivánsága, hogy honnyi nyelvén láthasson valamit.

KÁROLY.

Csak azok az emberek zúrzavart ne tennének?

HADNAGY.

Ha az Inasomat elfogták, már csak nálok hagyom, még elvégeztük a' játékot, nehogy Hajnalfi megtudja itt léttünket.

MÁSODIK JELENÉS.

(Mili, az előbbiek.)

MILI.

Örvendek Urak!

HADNAGY.

Mili! im én szavamat megtartám — most rajtad lesz a' sor!

MILI.

Bátyám engedelmével bé tellyesedik legszebb kivánságom, nem titkolom tovább szerelmemet.

KÁROLY.

Hol marad Rozi?

MILI.

A' Bátyánkra vigyáz.

HADNAGY.

Barátom Elek! ezen nap engem igen szerencséssé tehet, számot tartok barátságodra.

ELEK.

Húgom szerencséje az enyim is.

MILI.

Kedves Bátyám!

KÁROLY.

Szerencsés! bár én is ezt mondhatnám, én még messze vagyok czélomtól.

HARMADIK JELENÉS.

(Rozi, az előbbiek.)

ROZI. (Sietve.)

A' Bácsi jön —

ELEK.

Most mennyetek a' szobába, hogy itt ne találjon —

HADNAGY.

Öltözködnünk is kell —

ELEK.

Minden készen áll, fél óra múlva kezdődik a' Játék.

MILI.

A' Bátyánkot hallom; távozzatok.

KÁROLY. (Milihez.)

Nyitva a' szoba?

MILI.

Itt a' kulcs. (Kulcsot ád néki.)

KÁROLY. (Rozihoz.)

Soká ne késsenek.

ROZI.

Jövünk mingyárt.

ELEK.

Jön már; ezen a' szobán keresztől siessetek a' nagy szobába. (Károly és Hadnagy el a' mellék ajtón.)

NEGYEDIK JELENÉS.

(Hajnalfi, Elek, Mili, és Rozi.)

HAJNALFI.

Melly sokat vártam ezen naptól, és senki se jön — mai estvét szives Barátok közt gondolám tölteni; és magunk maradtunk. Gyermekek! Ti sem tudtatok hát szert tenni egy vendégre?

ELEK.

Még nekem van reményem.

HAJNALFI.

Már kilenczre jár az óra, pedig még ebédre vártam Barátimat, általjában tik is ma nékem olly különösnek tetszetek, mintha valami titkot rejtenétek előttem.

MILI.

Édes Bátyám!

HAJNALFI.

A' Birák is egész nap gyűléskednek, a' nép a' Helység házához tódul, és már két órája, hogy több emberek, mindenféle szerszámokkal kertem alatt lappangnak.

ELEK.

Talán valmi haramiát üldöznek.

HAJNALFI.

Előbb egy Asszony jön udvaromba nagy sietséggel, azt javasolja, hogy szökjem el, minthogy a' pártütés ki tudódott.

ELEK.

Mit? pártütés!

HAJNALFI.

Én eligazítottam; de valami van a' dologba, mert előbb vittek két embert kötözve a' Tanácsházhoz, kertem végébe fogták el őket.

ELEK. (Félre.)

Ha Barátink volnának. (Hajnalfihoz.) Nem hallotta őket beszélni Bátyám?

HAJNALFI.

Nem vehettem ki a' setétben kik lehettek, valami rossz emberek. De többi között Mili adj számot, te előbb hazudtál; — miért mondtad hogy a' lakatos meghalt? előbb láttam nagy kalapácsal haramiákra menni.

ROZI. (Félre.)

Megtudta!

MILI.

Édes Bácsi — —

HAJNALFI.

Mili! még ezt nálad nem tapasztaltam —

MILI.

Tudom megfogja bocsájtani, azt az ártatlan hazugságot, ha az okát megérti.

HAJNALFI.

Nem elegendő semmi ok arra —

ELEK. (Milihez félre.)

Menyj öltözni — mingyárt lessz jelenésed.

MILI. (Titkon.)

Szököm mingyárt! (El akar illantani.)

HAJNALFI.

Hová indúlsz Mili?

MILI.

Én — ki nézek — igen — ha nem jön e' valaki? —

HAJNALFI.

Csak maradj! (Az óra 8at üt.)

MILI.

8. az óra, édes Bácsi! a' konyhában van dolgom.

HAJNALFI.

Igazat szóllasz? — miért vagy olly nyughatatlan?

MILI. (Szorúltságba.)

Óh édes Bátyám! ne kérdezze, mert hazudnom kellene — inkább engedjen menni, mingyárt mindent megtud. (El.)

ELEK.

Egy szép kérésünk van.

HAJNALFI.

Szóllj! ha tehetségemben áll —

ELEK.

Egy kis fertály óra múlva valamit fog látni Uram Bátyám, jó szivvel vegye.

MILI. (Sietve vissza jön, Elekhez titkon.) Itt vannak a' többiek, már a' szobában öltözködnek! — —

ELEK.
Hát siess. (Mili el.)

HAJNALFI.
Mit jelent ez a' suttogás?

ELEK. (Hajnalfit megöleli örömmel.) Kedves Bátyam! — mingyárt megtudja.

ÖTÖDIK JELENÉS.

(Inas, az elöbbiek.)

INAS.
Uram a' Birák erővel be akarnak jönni már a' kaput feszegetik. (Harangozás hallatik.)

HAJNALFI.
Mi az? házamba erővel?

ROZI.
Nagy Isten! a' harangot félre verik — talán tűz van.

HAJNALFI.
Mingyárt megnézem. (Ki akar menni.)

HATODIK JELENÉS.

(Kis biró több emberekkel, az elöbbiek.)

KIS BIRÓ.
Megállj Pártütő! gonosztévő! gyilkos!

HAJNALFI.
Uram! —

KIS BIRÓ.
Jer velem a' tömlöczbe, békóba, halálba.

ELEK.
Hogy mer kend, az én Bátyámnak — —

HAJNALFI. (Elekhez.)
Légy békén fiam. (A' Kis biróhoz.) Mit akarnak kendtek?

KIS BIRÓ.
A' vétkest büntetni.

ROZI.
Az Istenért! mit vétett Bátyánk?

KIS BIRÓ.

Ne mulassunk; a' Tanácsházba velem, tudunk ám mindent.

HAJNALFI.

Mit tegyek?

KIS BIRÓ.

Csak minden halasztás nélkül, másképp erőszakoskodunk.

HAJNALFI.

Mennyünk tehát — —

KIS BIRÓ.

Valamennyen.

HAJNALFI.

Gondolja meg kend, én — —

KIS BIRÓ.

Én nem szoktam gondolni, csak mennyünk.

HAJNALFI.

Sokat elnéztem már; de ezt nem szenvedem. Jertek kedvesim! — ezért kendtek megadóznak azt fogadom.

KIS BIRÓ.

Én nem szoktam fogadni, csak mennyünk. (El minnyájan.)

HETEDIK JELENÉS.

Tanács szoba megvilágositva.

(Körmösdy, Öreg biró, Notárius, több Tanácsbeliek.)

ÖREG BIRÓ.

Ezerszer engedelmet kérek Tekintetes Uram ezen bal esetért; de a' setétség, a' nagy tűz, csata, harcz, hazai szeretet, osztán az a' tudatlan Kovács —

KÖRMÖSDY.

Nem haragszom, az az: már megtörtént.

ÖREG BIRÓ.

De ha a' Kovács elvégezte kötelességét, tüstént kalodába záratom.

NOTÁRIUS.

Ad animam az emberrel így bánni, minden csontom fáj —

ÖREG BIRÓ.

Véletlen történt; vigasztalja magát Komám Uram, nem az utolsó Notárius a' kit megkötöztek; nemde Tekintetes Uram! derekabb embereken is megtörtént az már — —

KÖRMÖSDY.

Megbocsájtok, az az: nincs idő most illy gyermekségekről consultálni.

NOTÁRIUS.

Az mind igaz; de azért adott az Isten az embernek 2 fület, hogy lássa kit fog el! az embert igy kinozni.

ÖREG BIRÓ.

Éj! éj! Komám Uram de engesztelhetetlen, illyenkor az embernek sokat át' kell nézni.

KÖRMÖSDY.

Tehát minden rendbe vagyon?

ÖREG BIRÓ.

Igen! kinn a' Kovács mester hajházza a' pártütőket, Hajnalfi Uramért a' Kis birót küldöttem.

KÖRMÖSDY.

Nagy dicsősségére válik a' Helységnek, az az: a' Tanácsnak, hogy vigyázások által, megmentették Országunkat a' Polgári háborútól.

ÖREG BIRÓ.

Már a igaz — nem szoktam dicsekedni — de sokat tettem —

KÖRMÖSDY.

Mint értém, a' Minister is jelen van, az az: meg mentették.

ÖREG BIRÓ.

Szolgálatjára!

KÖRMÖSDY.

Allig várom hogy tisztelhessem Ő Excellentiáját az az: Ő véle ezen dologról értekezhessek.

ÖREG BIRÓ.

Házamban van, a' mint észre vettem Ő Excellentiájának igen jó apetitussa vagyon, mert hamarjában 12 gombóczot, és ugyan annyi pohár ó bort a' hasába nyomott, azonfelül még egy kappanyt is emlegetni méltóztatott.

KÖRMÖSDY.

Sine dubio megkoplaltatták, az az: ijedségébe nem tudott enni.

ÖREG BIRÓ.

Bölcsen szóll Tekintetes Uram! de ez a' levél nálam, most mit tegyünk vele?

KÖRMÖSDY.

Corpus delicti, az az: a' vallatásra szolgáló Documentum.

NYOLCZADIK JELENÉS.

(Kis biró. az előbbiek.)

KIS BIRÓ.

Hozom őket, az eszterhaj alatt álnak!

ÖREG BIRÓ.

Jól van. (Körmösdyhoz.) Tekíntetes Uram! ha tetszik hát fogjunk hozzá — kit parancsol elősször szine eleibe hozatni?

KÖRMÖSDY.

Az Ór gazdát; az az: Hajnalfi Uramat.

ÖREG BIRÓ.

Hallja kend Kis biró! Hajnalfi Uramat. (Kis biró el. Körmösdyhez.) Tekíntetes Uram! tessék elől ülni, valami szépet mondani, mert a' Tanács hozzá van szokva az ékes szólláshoz. (Leülnek minnyájan.)

KÖRMÖSDY.

Országunk' javára czélzó gyülekezet, az az: érdemes Tanács!

ÖREG BIRÓ.

Kérem! kérem! egy szót csak. (A' Tanácshoz.) Osztán ha Tekíntetes Úr valami szépet szóll, hát lármázzanak kendtek.

NOTÁRIUS.

A' deák terminusokat majd én magyarázom.

ÖREG BIRÓ.

Most csendesség! halgatás! vigyázás!

KÖRMÖSDY.

Ezen hiv Helységben egy hallatlan gonoszság szövődött, az az: Pártütés.

KILENCZEDIK JELENÉS.

(Kántor, az előbbiek.)

KÁNTOR. (Sietve.)

A' seregnek héjja van; — instálom én is Tanács vagyok.

KÖRMÖSDY.

Az embert minden úntalan interrumpálják.

NOTÁRIUS.

Ugyé nem értik kendtek? interrumpálni annyit tesz, mint az embert turbálni.

KÁNTOR.

Ki kérdezte kendet?

ÖREG BIRÓ.

Csitt! Kántor Uram csendesség, tovább tessék Tekíntetes Uram!

KÖRMÖSDY.

De szerencsénkre ezen fertelmes igyekezet a' nap világra jött, az az: ez a' levél mindent el-árult, a' Pártütők megfogva, már csak az Executió hibázik. De mindazon által, a' törvényes formalitást.

VALAMENNYEN.

Élljen, élljen a' formalitás!

NOTÁRIUS.

Lassan! most nem kellett volna kiáltozni.

KÖRMÖSDY.

Megtartani szükséges, az az: az Examenhez kapjunk.

ÖREG BIRÓ.

Hellyesen!

KÖRMÖSDY.

Hol az Inquisitus? hol a' Caput Conjurationis, az az: Hajnalfi Uram!

ÖREG BIRÓ.

Az eszterhaj alatt. (Kiált.) Héj Kis biró! be a' pártütőkkel.

KÖRMÖSDY.

Én fogom examinálni, meglássák kendtek, mindent kiveszek belőlök, az az: megvallatom.

TIZEDIK JELENÉS.

(Hajnalfi, Kis biró, és az előbbiek.)

KÖRMÖSDY.

Hajnalfi Uram! tudja é az Úr miért áll most mi előttünk?

HAJNALFI.

Most akarom hallani azon szándékkal, hogy illy méltatlan bánásért, törvénytelen erőszakoskodásért, elégtételt kivánok.

KÖRMÖSDY.

KÖRMÖSDY.

Az Úrnak felelni kell, az az: nem panaszt tenni; először is kérdem: Hogy hijják Hajnalfi Uramat? megálljon az Úr, ne feleljen. (Notáriushoz.) Notárius Uram! vegyen kalamárist kezébe, és írjon. No most feleljen:

HAJNALFI.

Mire feleljek?

KÖRMÖSDY.

Neve?

HAJNALFI.

Hajnalfi László.

KÖRMÖSDY.

Hallom gazdag?

HAJNALFI.

Annyi van, hogy másra nem szorúlok.

KÖRMÖSDY.

Miként szerezte?

HAJNALFI.

Szerencsés kereskedés által.

KÖRMÖSDY.

Micsoda leányokat tart házában?

HAJNALFI.

Testvérem gyermekeit.

KÖRMÖSDY.

Miért nem jár Templomba?

HAJNALFI.

Mert a' höbögő Kántort eluntam halgatni, a' szomszéd faluba járok.

KÁNTOR.

Mordózom! ez megbántás! én hires Kántor vagyok, itt a' próba — (Énekelni kezd. Öreg biró integet hogy hallgasson.) Szólljon Öreg biró Uram az egész Tanácsal, hányszor megrihattam szívre ható énekeim által.

ÖREG BIRÓ.

Úgy van, zokogtunk, siránkoztunk.

KÖRMÖSDY.

Miért nyomja kalapját szemébe?

HAJNALFI.

Hogy a' sok rossz embert ne lássam, kik ok nélkül károsítnak.

KÖRMÖSDY.

Kit akart megölni? quis quid ubi quare? quibus auxiliis, cur quomodo quando?

HAJNALFI.

Uram! már elég!

KÖRMÖSDY.

A' levélbe méregről szóllanak, melly Apothécába vette?

HAJNALFI.

Nem méltó a' feleletre.

KÖRMÖSDY.

Miért csúfolták Kalbnak, az az: bornyúnak országunk fő méltóságú Marschallját? miért akarnak pisztolyt szegezni mellyének?

HAJNALFI.

Nem tudom nevessek e? vagy bosszonkodjak.

KÖRMÖSDY.

Hát Ő Excellentiáját a' Praesidialis Ministert miért kénszerítették magokkal eljönni?

HAJNALFI.

Bocsássanak meg az Urak, de ezen kérdésekbe józan észt nem találok? egy szóval megmondom hogy semmit sem tudok.

KÖRMÖSDY.

Contumácia, az az: ne gondolja az Úr hogy olly könnyen ki szabadúl.

ÖREG BIRÓ.

Ne bizony — az egész Helység vigyáz.

KÖRMÖSDY.

Mingyárt comfrontáljuk a' többiekkel, az az: szorosabb Connexiót keresünk; a' többi társait hozassa be Biró Uram.

ÖREG BIRÓ.

Héj Kis biró! be a' többiekkel.

KÖRMÖSDY. (Hajnalfihoz.)

Amice! az az: nem kívánom kárát, tegyen igaz vallást, az mitigálni fogja bűntetését, mert e' dolog fontos, az az: életével játszik.

TIZENEGGYEDIK JELENÉS.

(Elek, Mili, Rozi, Hadnagy mint Major öltözve, Károly mint Minister, első Vendég mint Marschall Kalb, második mint Muzsikus Müller, Kis biró, Kovács, és az előbbiek.)

HAJNALFI.

Mit látok? —

KOVÁCS.

Érdemes gyülekezet! ezt a' 4. pártütőt én fogtam el, egy szobába öltöztek, hogy az ajtót reájok törtem; védelmezték magokat, és nagy viadal által, mellybe embereim vitézkedtek, hozhattuk el őket.

HAJNALFI.

Barátim! nem tudom mit gondoljak —

KÖRMÖSDY.

A' védelem terheli bünöket, hallják az az: itt már hasztalan minden tagadás; ez a' levél mindent elárult, a' feltalált fegyverek, a' méreg, nyilván hirdetik vétkes szándékokat.

VALAMENNYEN.

Pártütők! gyilkosok!

KÖRMÖSDY.

Ki írta ezt a' levelet?

HADNAGY.

Haha! ez jól megy, — hadd nézzem

KÁROLY.

Valóban ez a' levél, haha! (Nevet.)

KÖRMÖSDY.

Még nevetnek, az az: megátalkodva vannak?

HADNAGY. (Elekhez.)

Barátom ez az a' levél, mellyet néked irtam Játékunk véget, (Körül néz) és ha jól emlékezem, (Kántora mutat) ennek a' becsületes embernek

KÁNTOR.

Instálom! én nem vagyok becsületes, hanem Kántor.

HADNAGY.

Tehát Kántor Uramnak adtam azon kéréssel, hogy kezedhez szolgáltassa — a' mint látom — hahaha

ELEK.

Ez adott okot elfogadtatásunkra. Édes Bátyám! érdemes Gyülekezet! tehát én kifejtem a' dolgot.

ÖREG BIRÓ.

Nem kell nekünk fejtés.

NOTÁRIUS.

Van általlátásunk.

KÁNTOR.

Tanácsok vagyunk.

KÖRMÖSDY.

Had szóljon, az az: silentium!

ELEK.

Minthogy ma Bátyánknak neve napja vagyon, tehát ő néki kedveskedni, és egy kis mulatságot szerezni akarván, megkértem Barátimat, hogy azon halhatatlan Schiller —

KÖRMÖSDY.

Rogo! azt a' Familiát nem ismerem, az az: nem Magyar.

ELEK.

Nem — mert nálunk illy felséges elme, ki nem fejlődzhetik, már zsengéibe letiporja a' komor élet, és a' honnyi nyelvét már nem kedvellő éldödeinknek foganatlansága; illy ember nem teremhet; — nem is kellő, mert érdemét méltánylani nem tudjuk.

HAJNALFI.

Elég fiam — itt hasztalan beszélsz — —

ELEK.

Igy tehát Urak megkértem Barátimat, hogy Schiller szomorú Játékját, azon nevezet alatt Kabale und Liebe, mellyet én magyarra fordítottam, előadjuk. Kedves Bátyám ezen okból a' hátulsó szobát Theátrumra fordítottuk.

HAJNALFI. (Megilletödve.)

Kedves fiam! —

MILI.

Azért vesztettem el a' szoba kúlcsát. —

ELEK.

Hogy Bátyánk őket meg ne sajdítsa, titkoltuk feltételünket.

HADNAGY.

Ezen levelet, mellyből a' bölcs Tanács Pártütést gyanított, én írtam, és a' személlyeket az elő adandó játék szerént neveztem.

ELEK. (Hadnagyra mutat.)

Itt áll Major Valter, (Károlyra) itt a' Praesidens, (1-ső Vendégre) itt Marschall Kalb, (2-ik Vendégre) itt a' Muzsikus Müller, (Milire) itt Luise annak leánya, (Rozira) itt Ledi Milfort, magam a' Praesidens Secretáriussa.

ÖREG BIRÓ.

De a' méreg? a' pisztol?

ELEK.

A' darabba fordúlnak elő.

KÖRMÖSDY.

Nem igaz! csak koholt az egész történet, tudják meg az Urak, megdönthetetlen bizonyságunk vagyon ellenek — Ő Excellentia, a' Praesidiális Minister.

ÖREG BIRÓ.

Itt jön maga —

KÖRMÖSDY.

Bámuljanak, az az: rettegjenek.

TIZENKETTŐDIK JELENÉS.

(Biróné, Jakab, és az előbbiek.)
Midőn Jakab be lép az egész Tanács felkel.

KÖRMÖSDY. (Eleibe megy.)

Kegyelmes Uram! itt állnak szolgái — tekéntsen ide, és tegye semmivé ezen gonosztévőket.

HADNAGY.

Haha Jakab! melly nagy polczra léptél, valóba szép Minister — hol maradtál?

JAKAB.

Bocsásson meg Hadnagy Uram, ezek az emberek erővel a' Biróhoz vezettek — eleget küszködtem —

HADNAGY.

Az Inasom! elmaradott tőlem.

KÖRMÖSDY.

Melly szemtelenség! Ő Excellentiájának —

JAKAB.

Valóban megkell vallanom, egy szegény inas vagyok.

BIRÓNÉ.

Ah! meghalok, még kezet is csókoltam neki.

JAKAB.

Biróné Asszonyom köszönöm a' jó tartást.

KÖRMÖSDY.

Hát nincs máskép, az az: Inas kend?

JAKAB. (Hadnagyra mutat.)

Itt áll Uram.

KÖRMÖSDY.

Hm hm! az az nem tudom mit tegyek, az az: a' votum elfogyott —

ÖREG BIRÓ.

Tekintetes Uram! csak beszélje le őket. (Egymásra néznek bizonytalan.)

NOTÁRIUS.

Ad animam megjártuk!

KÁNTOR.

Úgy van! bakot lőttünk.

BIRÓNÉ.

Igy jár az ember, ha egy okos fej nincs a' Helységben.

NOTÁRIUS.

Melly szégyen!

KÁNTOR.

Nem annyira szégyen, mint nevetség!

NOTÁRIUS.

Nem annyira nevetség mint bosszúság.

ÖREG BIRÓ.

Éj éj! de már miért nem Pártütők, hogy legalább az ember, becsülettel végezhette volna dolgat.

KÖRMÖSDY.

Öreg biró Uram! még is egy keveset hirtelenkedet, az az: miért küldött értem —

KÁNTOR.

Biróné Asszonyom mind ennek az oka, miért nyitotta fel a' levelet.

BIRÓNÉ.

A' becsületes ember át' adja a' reá bizott jószágot.

TÖRVÉNY BIRÓ.

Soha még élek! ezt nem hallottam.

ÖREG BIRÓ.

A' sok költség, gyertyák, bor, pálinka; héj Kovács mester, a' pálinka árát megadja ám kend.

KOVÁCS.

Nem én, héjjában nem fáradtam.

KIS BIRÓ.

Én valamit mondok: (Fontossan.) Talán jó vólna reájok parancsolni, hogy Pártütést kezdjenek — —

KÖRMÖSDY.

Halgasson kend, egy Birótúl illy tanácsot hallani.

KIS BIRÓ.

Követem — csak Kis biró vagyok.

KÖRMÖSDY.

Mingyart sajditottam, hogy vak lárma a' dolog, az az: esztelenség, azért siettem, az az: igazságot tettem, nehogy az ártatlan szenvedjen.

NOTÁRIUS.

Komám Uram! benn maradunk.

ÖREG BIRÓ.

Eh! majd csak valahogyan ki vergődünk, minek ment el kend

NOTÁRIUS.

Miért parancsolta!

ÖREG BIRÓ.

Eh nem szükséges azt mindjárt követni.

NOTÁRIUS.

Óh mikor azok a' lovak úgy szaladtak.

KÖRMÖSDY.

Különösen örülök, hogy szerencsém van illy érdemes Urakkal megesmérkedni, az az: Hajnalfi Uramnak gratulálni.

TIZENHARMADIK JELENÉS.

(Palkó, az előbbiek.)

PALKÓ. (Sirva be jön.)

Óh! fájdalom! mit hallok, az a' szép Kis Asszony! —

NOTÁRIUS.

Megállj Palkó! ne szólj többet úgy is rosszúl vagyunk —

HAJNALFI.

Legyen tehát vége mindennek, én megbocsájtok

BIRÓNÉ.

Az igaz, egy áldott ember az a' Hajnalfi Uram.

KÁNTOR.

Kegyelem néz ki a' szeméből.

HAJNALFI.

Tí kedves Barátim! vegyetek köszönetemet.

MILI.

Édes Bátyám! —

HAJNALFI. (Milihez.)

A' te szívedet keresztűl látom, ámbár nem szóllottál, szép reményednek bé töltését igérem. Tábla Biró Úr! és Ti szomszédok, jertek házamba, legyetek Vendégeim, én mindent elfelejtek a' mi köztünk történt, im — béke pohárral kinállak benneteket avval a' reménynyel, hogy jövendőbe, békességes, szíves szomszédok fogunk maradni; a' mi a' költséget illeti, én azt magamra vállalom.

VALAMENNYEN.

Helyesen! Bölcsen!

ELEK.

Igy tehát szomorú Játékunk vígságra fordúla; ha egy nyájjas pillantatot szerezhettünk, ha édes mosolygás jutalmaz bennünket, megelégszünk; mert a' jó kevd, legszebb virága e' komor életnek.

NYOMTATÁSBÉLI HIBÁK.

Lap	sor	helyet	olvasd
10	13	Hazámban	Hazánkban
78	5	derekán	derekam
98	7	rihattam	rikattam

Hazafiui Nefelejts,

meljet

a' Sz. Fehérvári Nemzeti Nemes

SZÍNJÁTSZÓ TÁRSASÁGNAK,

midőn Az

harmadszori Budán, és Pesten esett megjelenése után, Juniusnak 14-én Elhatároztatásának Főheljére viszszatérni szándékozna,

barátságos Tiszteletére

ajánl

Pettényi ifjabb

GYÖNGYÖSSY JÁNOS

a' Fels. Magyar Királyi Helytartó-Tanács' Számvevő Hivatalának Adózói és Urbáriomi Osztáljában Betsületbéli Tiszt.

PESTEN,

Trattner János Tamás betűivel.

1820.

H.

— — — Spissis quum digna Theatris
Scripta velim recitare ; — — —
— — — acuto ne secer Ungvi !

Horat. Epist. I. 19. 40. 41. 46.

'S ismét repültek hív Öleléseink
közzül ? TI Nyelvünknek Nemes Őrei !
Hidjétek el, csak Fájdalommal
's megszomorodva botsáthatunk el ! ! —

Mért vesztek, ó mért, Búcsut, ezen magyar
Vér' Szívitől ? 's hát Nemzeti Nyelve', és
Erkőlcse' ílj szent Oskolája
számkivetett a' MAGYARnak e' Fő-

Várossain ? Hát bújdosik a Magyar
önnön Magától ? 's Ősei' Jussival
Zsellérje bír ? Áh ! Fájdalomnak
Könnye pereg le szemünkböl ! ! ISTEN !

ISTEN ! MAGYARnak Védelem-ISTENE !
KI által e' Nemzet kivezérltetett
e' Főldre, szánd meg árva Népünk',
Édes ATYÁNK ! 's könyörülj Hazánkon.

Hiszen mi jámbor, szófogadó, szelid
Néped vagyunk ; mért ostorozól ? Bizony
százszorta is már meglakólt e'
Nép amaz egyszeri Hitszegésért. (1.)

(1.) Várna.

A' Századoknak hoszszu során a melj
Karod megőrzött e' Kanahánban, Az
emelje fel Napunkat a' fő-
legmagosabb kiszabott Tetőre! (1.)

Buzgón könyörgünk égi Segédedért
ATYÁNK! könyörgünk, — és *cselekedni* is
buzgón törekszünk; áld meg, áld meg
Népedet, Ó Seregek' Királja! — —

Mejjem hevűl, — egy mennyei Láng' Tüze
futotta el minden Tetemem', dicső
fényes Világosság' Sugára
vészi körűl Fejemet! halandó

Létem lerázván testi Salakjait,
egy megdicsőűltt Árny-Boriték leve
imátkozó Lelkem' Palástja, — —
a' MAGYAR' ISTENE szóll Belőlem:

HORVÁTH! MURÁNYI! 's két NAGY! igaz magyar
Barátim! éledjen nemesen verő
jó Szívetek; szent Ihletődés'
Lelke beszéll Örömöt Belétek:

Halljátok! El nem folj hat Olympiász, —
's kedves nevendék Gyermekitek midön
munkás Tagak lésznek Hazánkban,
(bár ha mi akkor-Időre, már a'

(1.) ad Punctum Culminationis

Sír' Nyúgodalmábann aluszunk is) a'
Magyarnak áldott Földje' Lakóssi köz't,
Kárpát Sorompójin belől, csak
egy se leszen, kinek a' magyar Név

nem vólna méltó Dísze, Tulajdona,
és Fénnye, sőt (ó boldog Időszakasz!)
Pesten 's Budán is Tháliának
Temploma (1.) csak magyar Énekekkel

harsogni fog; Törvény, az Igazgatás,
's az istenítő szép Tudományak is,
mind Nemzetünk' Nyelvén tanítva,
írva, beszéllve lejénd! E' Földnek

egy Nyelve 's egy Vallása leszen, 's eként
egy Lélek, egy Szív! — Jőjjön ezer fene-
-vad Tigris akkor ellenére!
Milliomat tipor öszve Sarka! —

Mit csüggedeznénk kis Hitüek? hiszen
Kegyes Királjunk' Szent Akaratja ez;
hogy végre hajtná Végezését
itt, ama mennyei nagy Királjnak.

Mi nem lehet? mit nem tehet a' MAGYAR?
Mind Vére, 's izmos Karjai, mind tüzes
Elméje, 's bátor Szíve mondják:
Nincs Lehetetlen a' Nagy MAGYARnak!

(1) Játékszin.

Hát e' dicső Nemzet, kinek egykoron
a' Félvilág rettegte Hatalmait,
kinek Hevétől szamtalan Nép
olvadozott; ki előtt a' Kézív,

Kard, Ágyu, Kartács, irtozatos hadi
Halálszerek, 's Füstfellegeket körűl-
világosító Bombivillám,
mínd csupa gyermeki Jádziságak

valának; ilj Nagy Nemzetem állhat é
Gyávák' Sorában? Nem! Soha sem! — Ha most
Tövissbe hágott is, de majd fel-
vánszorog e' nagy erős Oroszlány. —

Csak hidjük — és meglesz, valamit kiván
Szívünk; nem ér az Czélt a ki csüggedez; —
Hidjünk erős HITtel, Barátim!
Mert egyedűl csak ez idvezíthet. —

Nem múlik- (ismét mondom) -el egygy egész
Embernyom, és felkél a' Magyarnak is
Nagy Napja, már (bár lassu-lépve)
Rája következik a' szabott Sór.

Addig TI is megtenni törekszetek
HORVÁTH! a' mit vár TŐLETEK a' HAZA;
majd Halmain bús Sírotoknak
Szép Nefelejcs 's Violák viritnak!

* * *

Tértek tehát már viszsza? (szemem keserv-
könnyekben úsz) hát itt marad a' szelid
FARKAS? — 's talán egy két Napaknak
Tőltte után, haza fog sietni. —

Áh, úgy vagyon! majd, majd haza mégyen Ő,
egy boldogabb, 's állando Hazába, hól
ÁRPÁD, 's a' Nagy MÁTYÁS lakoznak. — —
Könnyü legyen Teteminn a Sírhant!! (1.)

Ne sírjatok, hív Társai! majd lenéz
Ő Rátok, édesden mosojogva, ki-
terűltt Karokkal, —'s a' magoss Ég'
Csillagiból Köretekbe rebben. —

(1.) FARKAS Úr, Ez a' Társaságnak közönségesen kedveltt és igen derék Játszó Tagja, ez Úttal ide jővén, csak hamar terhes Betegségbe esett, 's minden körűlőtte a' legszorgalmatosabban elkövetett Segedelmek hasztalanak lévén, most, bizonyos Halálhoz közelít; mivelhogy Tek. Dr. Bene Úr egyátaljában lemondott minden iránta való Reménységről. Meljre nézve a' haza induló Nemes Társaság kéntelen volt őtet a' Pesti Tudományi Mindenségnek emberbaráti gondviselő orvosi Karjai között hagyni, megtéven tisztességes Eltakarittatása felől való Rendelést.

Indúltok immár? — A' MAGYAR' ISTENe
légyen Vezér'tek! — Mennyetek áldani
a' Nagy KOLOSVÁRYt (1.) Budánk', és
Pesti m a g y a r MAGYARINK Nevében!!

(1.) Tek. Kolozsváry István Úr, Tekintetes Ns Fehér Vármegye' Főbírája, 's egyszer'smind ezen Színjátszó Társaság Főigazgatója, halhatatlan Érdemű buzgó Hazafi!